

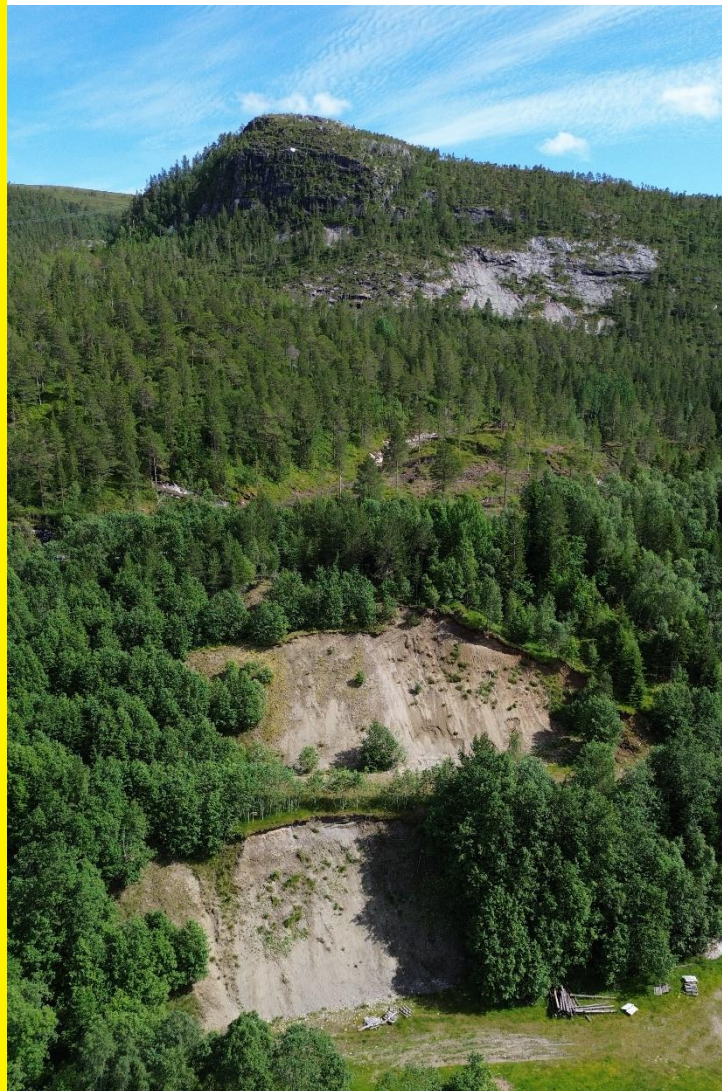
Notat

4 – 2025

www.MidNat.no

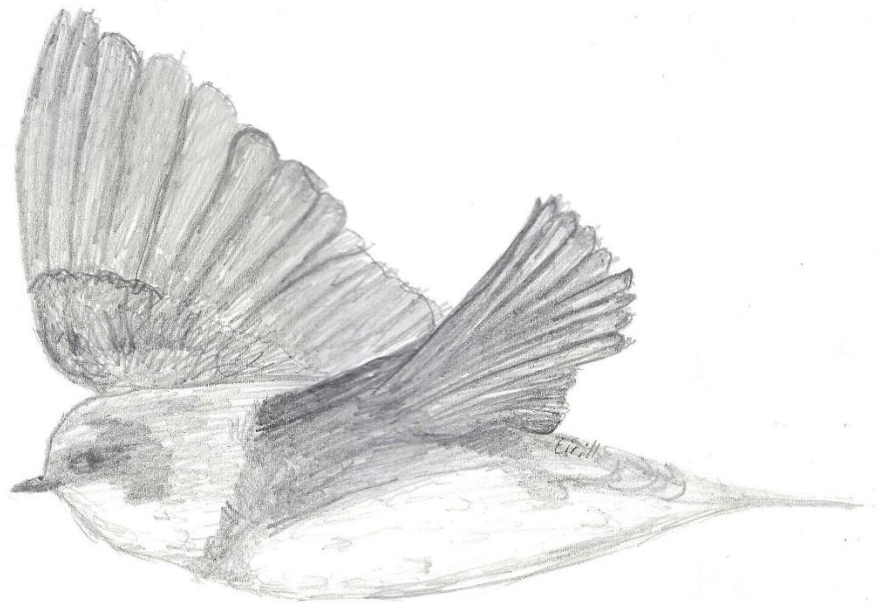
Utbedring av sandsvalelokaliteter i Snilldal grustak, Orkland kommune 2025

Jørulf Vullum

Utbedring av sandsvalelokaliteter i Snilldal grustak, Orkland kommune 2025

Jørulf Vullum

Sandsvale. Illustrasjon: Eirill S. Vullum

Vullum, J. (2025). Utbedring av sandsvalelokaliteter i Snilldal grustak, Orkland kommune 2025.

MidNat Notat 4-2025: Midtnorsk Naturundersøkelse. 9s.

© Midtnorsk Naturundersøkelse AS

E-post: post@midnat.no

Publikasjonstype: Elektronisk dokument

Bilder/foto: Hvis ikke annet er oppgitt: ©Midtnorsk Naturundersøkelse AS

Forsidebilde: Oversiktsbilde over Snilldal grustak

Midtnorsk Naturundersøkelse AS

Hellandsjøveien 635A, 7200 Kyrksæterøra

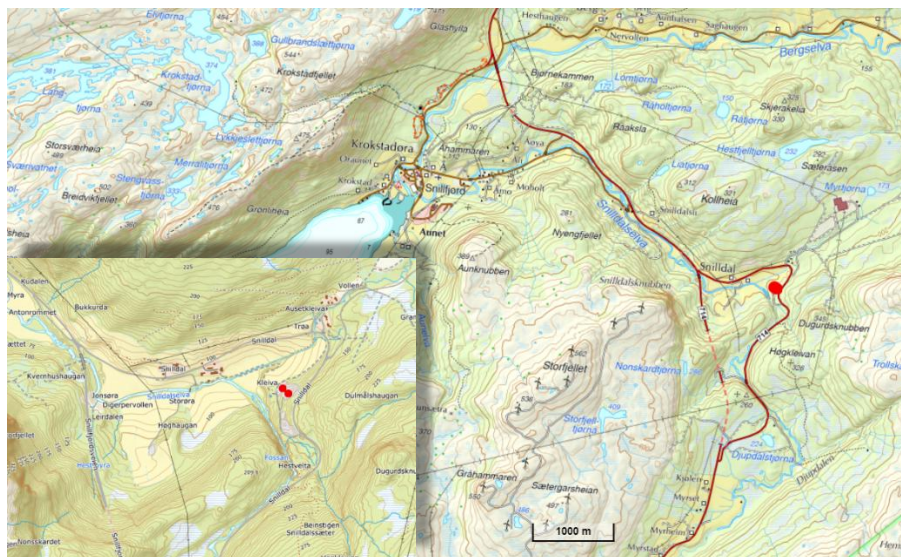
www.MidNat.no

Innhold

Innhold.....	iii
Innledning	4
Metode	4
Resultat.....	5
Habitattiltak	5
Registreringer.....	7
Diskusjon.....	8
Litteratur	10

Innledning

I Snilldal Grustak i Orkland kommune har det siden 2023 blitt gjennomført tiltak for å ivareta hekkeplassen til en sandsvalekoloni, samt en erstatningslokalitet like i nærheten (Figur 1) (Vullum, 2023, 2024).

Figur 1. Kart over de to sandsvalelokalitetene i Snilldal. Lokalitetene ligger tett ved hverandre øst for Krokstadøra i Orkland kommune. Kartgrunnlag fra Kartverket. Figuren er hentet fra Vullum 2023.

All sandsvalehekking i Snilldal grustak de siste årene har vært gjennomført på lokalitet «øvre platå», mens «nedre platå» har blitt opprettholdt som en reserve-/ erstatningslokalitet i tilfelle uønskede hendelser skulle ramme hekkekolonien.

Som en oppfølging av tidligere tiltak på lokaliteten ble det også i 2025 gjort vedlikehold for å opprettholde denne sandsvalekolonien. Prosjektet ble finansiert med midler fra Statsforvalteren i Trøndelag.

Metode

På grunn av at aktuelle hekkefasader befinner seg helt øverst i et tidligere masseuttak er bruk av gravemaskin ikke aktuelt. Fasadene ble derfor utbedret ved bruk av håndredskap som spade og krafse. Målet var å få til mest mulig loddrette sandfasader.

Lokalitetene ble besøkt én gang midt i hekkesesongen for å registrere og forsøke å fastslå koloniens størrelse, og slik følge dens utvikling.

Resultat

Habitattiltak

Gjennom vinteren har det rast ut mye sand på begge lokalitetene.

På «øvre platå» ble utrast sand gravd unna og sandfasaden utbedret (gjort mer loddrett) på hele den tidligere vedlikeholdte delen av sandfasaden. Den ferdig opparbeidete hekkefasaden ble ca. 10m lang og 2-2,5m høy, med et lag med jord/torv øverst (Figur 2).

Figur 2 Snilldal grustak, øvre platå før (øverst) og etter (nederst) tiltak.

På erstatningslokaliteten «nedre platå» ble bare deler av den tidligere vedlikeholdte fasaden utbedret ved at utrast og overhengende torvdekke og sand ble fjernet. I tillegg ble fasaden her også justert til en tilnærmet loddrett fasade. Den opparbeidete hekkefasaden ble ca. 8m lang og 2-2,5m høy (Figur 3).

Figur 3. Snilldal grustak, nedre platå før (øverst) og etter (nederst) tiltak.

Registreringer

Lokalitetene ble besøkt under gode observasjonsforhold 7. juli. Aktiviteten i kolonien antas å være på topp i denne perioden, og kan bestå av sandsvaler i alle faser av hekkingen, fra reirbygging, ruging og mating av unger til ferdig utvokste og utflydde ungfugler.

Det ble registrert 14 nye og gamle reirhull, hvorav det ble observert aktivitet i minst 6 av disse (Figur 4. En foreldrefugl kommer med mat til ungene som venter i en av reirgangene.). Eksempelvis ble det i ett reirhull observert store, tiggende unger, mens et annet reirhull aktivt var under utgraving. I tillegg var det synlig, fersk slitasje under noen av de andre innflygingshullene. Dette tyder på at det var eller har vært aktivitet i disse reirgangene i løpet av denne sesongen.

Figur 4. En foreldrefugl kommer med mat til ungene som venter i en av reirgangene.

Det anslås at kolonien i 2025 bestod av 6-8 hekkende par. Dette er på nivå med registreringene fra 2023, og en liten nedgang fra 2024 (Vullum, 2023, 2024).

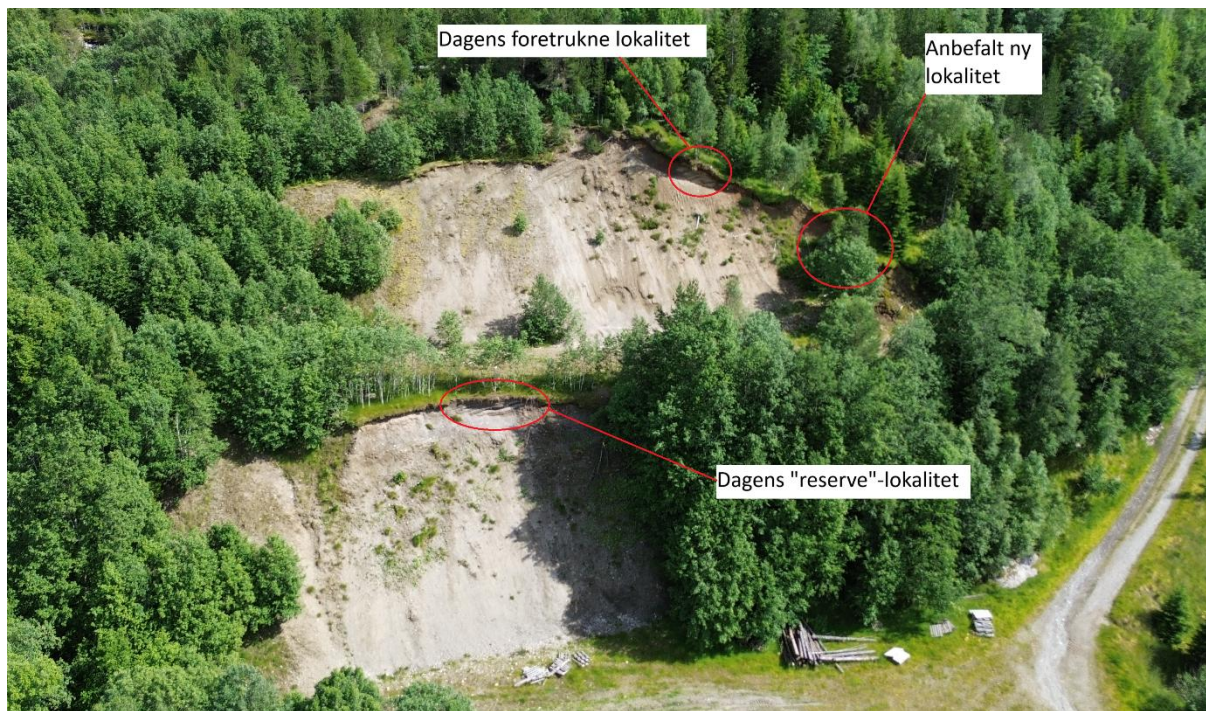
Diskusjon

Det er ikke klart hva reduksjonen i koloniens størrelse fra 2024 skyldes, men det kan like gjerne være av årsaker knyttet til naturlige forhold som av menneskeskapte påvirkninger

Det er tydelig, helt siden kartleggingen av kolonien i 2022, at det er et lite område i grustaket som er klart foretrukket som hekkested framfor de andre alternativene (Vullum et al., 2022). Det foretrukne stedet for utgraving av reirganger består av jord, og ikke sand/grus slik som de øvrige alternativene.

Under driften av grustaket ble trolig jorddekket gravd bort for å få tilgang til de rene sand- og grusmassene under. Det har vært vanlig å legge slik bortgravd jord i hauger ovenfor sandtaket. Sandsvalenes foretrukne hekkested i Snilldal grustak ser ut til å være restene av en slik jordhaug, hvor deler av haugen med tiden har rast ut og skapt en bratt og egnet hekkeplass for sandsvalene. Stabiliteten i jordhaugen er tydelig bedre enn i grusen under. Dette medfører at reirgangene etablert i jord ikke raser sammen like lett gjennom vinterhalvåret som reirganger etablert i sand/grus. Samtidig raser grusen under jordhaugen ut og gjør at hekkefasaden henger noe ut foran den bærende grusen under. Det er sannsynlig at vekta av jordhaugen etter hvert vil føre til at hele eller deler av denne kollapser og raser utfor kanten. Den resterende jordhaugen som sandsvalene synes å foretrekke er allerede ganske liten og tilbyr allerede i dag relativt få muligheter for utgraving av nye reirganger.

Det anbefales derfor å etablere en alternativ hekkefasade noen meter sør for dagens foretrukne hekkested (Figur 5). Her ser det også ut til at det har blitt lagt opp noe jord i forbindelse med den tidligere driften av grustaket. For å få etablert en hekkefasade her er man nødt til å fjerne ca. 10-15 trær, samt grave ut en ny nordvendt sandfasade ved hjelp av gravemaskin. Denne nye fasaden kan erstatte dagens «reserve»-lokalitet «nedre platå», og vil trolig kunne tilby bedre hekkeforhold for sandsvaler i Snilldal grustak.

Figur 5. Oversikt over lokalitetene ved Snilldal grustak

Litteratur

Vullum, J. (2023). *Utbedring av sandsvalelokaliteter i Snilddal grustak, Orkland kommune 2023.*

MidNat Rapport 2-2023.

Vullum, J. (2024). *Utbedring av sandsvalelokaliteter i Snilddal grustak, Orkland kommune 2024.*

MidNat notat 3-2024. 9s.

Vullum, J., Hanssen, M. G., & Solberg, K. A. (2022). *Tiltaksrettet kartlegging av sandsvale i Aure og deler av Orkland kommuner 2022.* MidNat Rapport 6-2022. 19s.